

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

II. Quid sit resistentia formalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

resistit actui, & per ipsum actum secundum pro quo est resistentia victoriam suae resistentiae nansciscitur.

16 Potest insuper in actu primo considerari resistentia respectu duplicis termini, respectu effectus producti, & respectu negationis effectus producendi à contrario, verbi gratia, in actu primo ignis potens producere est resistentia pro calore producendo, quem impedire intendit agens frigidum contrarium & est resistentia contra frigiditatem producendam, quam intendit impedire ignis in actu primo potens calorem producere, actus enim primus ignis petit productionem caloris, ac negationem frigiditatis, & in utramque immediatè propendit, non enim tantum ignis impedit frigiditatem medio calore producta, sed immediatè, & per se ut patet in casibus supra positis, dum duo agentia contraria applicantur subiecto nudo omni qualitate, in quo antecedenter ad productionem caloris impedit agens calidum productionem frigiditatis, & in casu quo utrumque agens esset aequè forte, & passum tantum esset capax vnius gradus, in quo utrumque agens mutuo aliud arceret à productione qualitatibus, quam intendebat producere, & non media aliqua qualitate producta.

17 Ita tamen actus primus, seu ignis in actu primo constitutus respicit immediatè utrumque terminum: verbi gratia calorem, & negationem frigiditatis, ut terminum positivum primario, & per se, negativum verò, licet immediatè, secundario & ratione alterius respiciat, idem enim ignis intendit impedire frigiditatem ut producat calorem, ne videlicet frigiditas illius actionem retardet, vel suum effectum oppugnet, non tamen intendit producere calorem ut impediatur frigiditatem, natura enim primario intendit generationem, quae consistit in productione formae positivae, & secundario corruptionem, seu non esse alius formae, quod in corruptione includitur.

PUNCTUM II.

Quid sit resistentia formalis.

18 Resistentia actui explicata, formalis explicata facilius est, consistit in informatione formae impossibilis cum alia producenda, & in exigentia eiusdem formae ad sui conservationem, quae duo necessario requiruntur ad resistentiam, quia si forma tantum esset impossibilis cum alia, & non exigeret conservationem sui in primo congressu contrariae qualitatibus deficeret, & proprio abscessu illi aditum patefaceret, quae inoffenso pede absque ulla resistentia subiectum ingrederetur, nec sufficit exigentia conservationis sine impossibilitate, quantumvis enim albedo exigat propriam conservationem, & illam obtineat, non ideo calori, cum quo potest componi resistit, consurgit ergo ex his duobus resistentia formalis, quia ratione impossibilitatis petit calor ne simul cum illo in subiecto reperiatur frigiditas, & ratione exigentiae propriae conservationis petit idem calor in subiecto permanere, quo fit, ut petat ne frigiditas in subiecto introducat, & resistat illius productioni, & illam iam productam petat expelli, eo ipso quod in subiecto reperiatur.

19 Hanc exigentiam quam habet calor negationis frigiditatis in eodem subiecto prouenit ex duplici capite: primo quia calor petit esse in subiecto, & petit non comitari frigiditatem, ac proinde ut sit in subiecto sine societate frigiditatis, petit id quod est necessarium, videlicet frigiditatem abigi à subiecto. Huius exigentiae aliud est caput appetitus ad propriam conservationem, quem habet calor, quamque destruere machinatur frigiditas, cum enim calor petat suam conservationem, petit negationem illius quod hanc conservationem expugnat.

20 Ex his inferes resistentiam formalem posse considerari respectu duplicis termini, videlicet respectu eiusdem formae caloris, verbi gratia, exigentis propriam durationem pro qua resistit, ne destruat, & respectu negationis formae contrariae, pro qua similiter resistit, vel quod idem est respectu formae contrariae, contra quam resistit, ut corrumpatur, vel ut non producat, & utraque resistentia est immediata licet primo forma informis resistat pro sui conservatione, quae pro negatione conservationis formae contrariae, vel contra illius conservationem, sicut dixi de resistentia actui immediatè respiciente effectum, què intendit producere, & negationes effectus producendi ab agente

contrario, hanc secundario respiciente, & illum primario.

Rursus resistentia formalis potest considerari in actu primo, & in actu secundo, in actu primo est per suamet entitatem, in actu secundo constituitur per praesentiam contrarii in hoc instanti, vel instanti immediatè futuro, ut postea explicabo. Permanentia verò formae in subiecto & negatio formae contrariae introductae contra exigentiam agentis procedentis in productionem illius est victoria, & effectus resistentiae. Cum verò forma contrario expellitur in hoc instanti contra exigentiam, quam habuit in praecedenti, in quo petit conservationem pro hoc instanti, in quo fuit corrupta, resistentia quae fuit in instanti praecedenti dicitur in isto deuisa. Ceterum calor informans subiectum respectu frigiditatis in illo producta resistit sine victoria, & inefficaciter, respectu verò illius frigiditatis, quae produceretur si calor non informaret subiectum, & de facto non producitur, resistit efficaciter, & cum victoria eodem modo respectu gradus corrupti in hoc instanti inefficaciter resistit in praecedenti, in quo petit non corruptionem, sed conservationem pro hoc instanti, respectu verò graduum permanentium qui à contrario corrumpentur, nisi defenderent per exigentiam propriae conservationis efficaciter & cum victoria resistit forma.

21 Demum in ordine ad diuersum tempus prius resistit qualitas existens in hoc instanti respectu suae conservationis, vel pro sua conservatione, quam respectu negationis contrariae qualitatibus, seu contra existentiam eiusdem qualitatibus contrariae, qualitas enim existens in hoc instanti non resistit, ne corrumpatur in hoc instanti, in quo iam supponitur, quia resistentia in hoc instanti inuoluit existentiam resistentis in eodem instanti: ergo ex suppositione, quod calor resistat in hoc instanti implicat non existere: ergo implicat in illo corrumpi, quia in instanti, in quo aliquid corrumpitur non existit: ergo implicat in illo resistere corruptioni faciendae in eodem instanti, quia resistentia in actu secundo debet esse respectu rei possibilis, & respectu rei, quae ablata resistentia fieri posset, sed ex eo quod calor existat in hoc instanti, non potest in illo corrumpi: ergo eo ipso quod existat in instanti A, non potest resistere corruptioni pro illo instanti. Eodem modo assero calorem existentem in instanti A, non exigere in actu secundo conservationem ipsius in eodem instanti. Haec conclusio est eadem cum praecedenti diuerso modo explicata, quia calorem exigere conservationem, & resistere corruptioni idem est, sed calor existens in instanti A, non resistit corruptioni pro eodem instanti A: ergo non exigit conservationem pro eodem instanti. Probatur conclusio, eodem modo. Calor existens in instanti A supponitur conservatus in instanti A: ergo non potest efficaciter petere, neque consequi conservationem pro illo instanti. Resistit calor existens in hoc instanti suae corruptioni, vel pro sua conservatione pro instanti sequenti B, & calor existens in instanti A, petit ex hoc instanti conservari in instanti sequenti B, & quod idem est in illo non corrumpi.

22 Ex hac resistentia respectu suae conservationis alia suboritur respectu negationis contrariae qualitatibus pro eodem tempore, quia eo ipso quod calor in instanti A petat conservationem pro instanti B, petit pro eodem instanti B negationem formae contrariae, utpote necessariam ad conservationem, quam petit, quia si in instanti sequenti B esset forma contraria, non esset in eodem conservatio caloris, sic ut calor existens in instanti A consequatur id, quod petit pro instanti B, videlicet sui conservationem, petit pro eodem instanti negationem frigiditatis oppositae cum conservatione, quam petit.

23 Insuper calor existens in instanti A, exigit negationem frigiditatis pro eodem instanti A, quam efficaciter consequitur, quia ex eo quod supponatur octauus gradus caloris in instanti A, non supponitur in eodem instanti negatio primi gradus frigiditatis independenter à resistentia caloris in eodem instanti, imò haec causalis est vera, quia octauus gradus caloris informat subiectum in instanti A non introducit in eodem instanti A primus frigiditatis, aliis introducendus. Haec tamen est falsa, quia octauus gradus caloris existit in instanti A, conservatur in instanti A. Existentia enim in hoc instanti supponit in illo conservationem.

24 Obiicies: ideo resistit octauus gradus caloris primo frigiditatis

frigiditatis, ne ab illo corrumpatur, sed octauus gradus caloris existens in instanti *A*, à nullo potest corrumpi in illo instanti: ergo in illo instanti non resistit primo gradui frigiditatis. Respondeo octauum gradum caloris existentem in instanti *A*, resistere introductioni primi frigiditatis, quia licet ab illo non possit corrumpi in instanti *A*, in quo iam supponitur, posset tamen corrumpi in instanti sequenti *B*, unde octauus gradus caloris petens in instanti *A* non corrumpi, in instanti *B*, resistit productioni primi gradus frigiditatis, quo possit corrumpi in instanti *B*, si in instanti precedenti *A*, fuisset in subiecto productus. Ad argumentum in forma distinguenda est maior. Ideo resistit octauus gradus caloris primo frigiditatis ne ab illo corrumpatur in instanti, in quo existit, nego maiorem: ne ab illo corrumpatur in instanti sequenti, concedo maiorem: Deinde minori concessa nego consequentiam.

9 Ex his inferes calorem existentem in instanti *A*, resistere suæ corruptioni, seu exigere suam conseruationem, quod idem est pro instanti sequenti, non pro illo in quo est introductioni verò formæ contrariæ pro instanti in quo est. & pro instanti sequenti. Similiter inferes gradum expulsum frigiditatis non resistere adhuc in actu primo gradui caloris producto in instanti, in quo expellitur, quia in instanti in quo expellitur iam non est, ac proinde non potest exigere suam conseruationem, neque remotionem contrarij, quam consequenter petit, resistebat ergo gradus expulsum in instanti precedenti propriæ expulsiōi pro instanti sequenti in quo facta fuit contra exigentiam, quam habuit gradus expulsiōis in instanti antecedenti. Neque ex eo quod exigentia non sit in instanti *B*, licet inferri non possit contra illam fieri in eodem instanti *B*, quia exigentia præterita erat de re futura, contra quam fieri potest ipsa transacta, sicut fit hodie contra præceptum quod fuit heri de ieiunio hodierno, transacta iam exigentia præcepti, tantum illius obligatione durante in illo, cui fuit impositum. Sic resistentia transacta imponebat Deo obligationem quandam moralem, qua tenebatur ex vi authoris naturæ conseruare entitatem, quæ fuit in instanti precedenti, in hoc instanti, eo præcisè quod in instanti precedenti ipsa pro hoc instanti conseruationem petiisset: quod si Deus alia causa naturali oppositum exigente hac obligatione nō teneatur, sicut ego non teneor præcepto imposito, si aliud vrgentius cuius adimpletio impossibilis est cum adimplerione prioris pro eodem tempore vrgeat, & de facto talem conseruationem non exhibeat, et si non deficiat à lege authoris naturæ, faciet tamen contra exigentiam entitatis, quæ suam conseruationem auide petierat. Hæc apprimè notanda sunt pro solutione difficilis argumenti, quod adducam Punct. 4. contra successionem actionis, quodque doctissimum recentiorum male vexauit, & in singularem sententiam traxit.

10 Dixi ad resistentiam in actu secundo non requiri quod agens contrarium sit in actu primo in instanti, in quo fit resistentia, sed sufficere esse futurum in instanti sequenti, cuius rationem ex doctrina tradita facile reddo. Primus gradus caloris petens in instanti *A* non produci octauum frigiditatis in instanti *B*, & sufficit ut possit impedire, & ut de facto impediat hanc productionem, quod agens habens virtutem ad producendum octauum frigiditatis sit in actu primo ad illam producendam in illo instanti *B*, quia si in illo cesset actio, ex vi exigentiæ, quam habuit primus gradus caloris in instanti *A*, dicitur hic primus gradus resistisse efficaciter in instanti *A* octauo frigiditatis producendo in instanti *B*, etiamsi principium illum producturum non fuerit in actu primo in instanti *A*, sed in instanti *B*, imò impertinens est, ut agens impediatur in instanti *B* illud fuisse in actu primo in instanti *A*.

11 Alia est differentia inter resistentiam actiuam, & formalem, quod resistentia actiua impeditur ab alia actiua, & duæ resistentiæ actiue inter se digladiantur, ut patet in duobus agentibus applicatis eidem subiecto, quorum virtus actiua vnus retardat virtutem actiuam alterius. Cæterum resistentia formalis non cessat cum alia resistentia formali, nulla enim illarum alteram impedit, vbi autem non est imperus ex vna parte saltem, non potest esse lucta, & concertatio, sed cum actiua, quæ illam impugnat, & à qua vincitur, cum vincitur, non ab alia formali, quia resistentiæ formales tantum curant de defensione qualitatis, pro qua resistunt, & qualibet qualitas per for-

malem resistentiam se ipsam in proprio subiecto tuetur, unde resistentiæ qualitatum existentium in diuersis subiectis sunt in ordine ad subiecta diuersa, ac proinde nullam possunt in se habere oppositionem, calor enim in igne per formalem resistentiam tantum respicit ignem, & frigiditas in aqua formaliter resistens aqua tantum intuetur. Pugnatur ergo resistentia formalis cum virtute actiua contrarij, à qua impetitur, & cuius conatus formaliter resistit, virtus enim actiua ignis intendit producere calorem in aqua, & resistentia formalis frigiditatis existenti in aqua, igni resistit, & exigit conseruationem eiusdem frigiditatis in subiecto, in quod ignis calorem introducere intendit.

Obiicies: quando agens calidum intendit producere calorem in passio, frigiditas passio tantum se ipsam tuetur petendo à Deo, ne ab actione conseruatiua illius motus exigentiæ agentis calidi deficiat, sed potius illud coarctat, ne calorem in suo subiecto producat, quo facto Deus quasi ad preces frigiditatis illam conseruat contra exigentiam caloris indendentis illam destruere: ergo frigiditas non resistit, si quidem non est, quæ immediate detinet agens calidum, ne agat, sed Deus ad instantiam frigiditatis, qui illius exigentia exoratur, illam manu tenet per continuationem, & agens calidum coarctat ne in frigidum agat.

13 Respondeo verum esse frigiditatem ab agente calido laceffitam nil aliud agere, quam ad Deum confugere, vtilitatem conseruet, & ne cum agente calido concurrat. Desinitque immediate esse, qui denegat agenti id, quod petit, & concedit passio, quod intendit, cum hoc victor euadit, & è contra, quando vincit agens, nihilominus non dicitur Deum resistere, ne calidum agens calorem inducat, sed frigiditatem agentem, ut Deus cum agente calido non concurrat, sed potius ut ipsam conseruet, quia licet Deus denegat agenti victo, quod petit, & tribuat passio victori, quod exigit, vel è contra, hoc non facit ex se, sed tanquam author naturæ, illius legibus ductus, illiusque munus est iuxta exigentiam causarum operari, id autem quod Deus operatur ad exigentiam causarum naturalium tali deficiente exigentia non operaturus, causis naturalibus tribuitur.

14 Cæterum Deus, cum denegat concursum agenti, cui repugnat qualitas existens in passio, vel quando contra exigentiam eiusdem qualitatis illam destruit, quia illius destructionem exigit agens, quatenus est ex se indifferens est, ut faueat agenti actiue petenti, vel qualitati in passio formaliter resistenti, illique annuit quod maiori impetu, seu conatu propendit in terminum suæ exigentiæ, quod ex vi authoris naturæ præstare teneretur, ac proinde ex se Deus neque agenti, neque passio, neque pro passio, aut agente resistit, sed iuxta resistentiam illorum operatur. Rem exemplo illustro. Habet se Deus in pugna qualitatum iustitiae iudicis, qui auditis ab vtraque parte allatis pro iure hereditatis, de qua lis suboritur, vtrique ius dicit, & hereditatem alteri tribuit, cui potiori iure illi competebat, quo calu non dicitur Index resistisse parti deuictæ, etiamsi vincens hereditatem donarit, sed pars vincens, quæ deuictæ ius alio potiori destruxit.

15 Inquires, an in calido vt octo resistent omnes gradus qualitatis primo frigiditatis introducendo: Respondeo in opinione quæ constituit subordinationem graduum tantum resistere octauum, quia hic tantum opponitur cum primo gradu, in opinione verò quæ illam denegat omnes resistere, ac proinde primus gradus frigiditatis introductus victoriam reportat de omnibus præexistentibus in subiecto, in gradu enim quem expellit medio producto vincit agens gradum expulsum, & alios septem, qui illius actioni resistebant; nihilominus diuerso modo vincuntur septem remanentes, & octauus expulsum, omnes enim resistebant introductioni, ne expellerentur à subiecto, quia cum vnus esset expellendus, & non esset maior ratio vnus, quam alterius, quilibet poterat expulsiōnem timere, verum tamen cum vincuntur contrario producto, licet omnes octo fuerint victoriæ expertus est, omniumque dissidium, & inimicitias persoluit, & in se ipso virtus dicitur, reliqui verò remanentes non in se ipsis, se in expulso deuicti fuere.

16 Tandem in vtraque sententia passum frigidum vt octo ad præsentiam agentis calidi potentis octo gradus caloris producere, etiamsi tantum vnum producat, resistit secundum omnes suos gradus, & ne agens producat octo gradus, quos producere intendit, non enim est resistentia tantum respectu

respectu gradus producti, sed respectu illorum, qui producerentur, si qualitas contraria non resisteret; ideo enim non producantur, quia qualitas contraria resistit, & respectu illorum, qui non producantur, resistentia efficax est, & qualitas victrix euadit; respectu vero illius, qui fuit productus resistentia fuit inefficax, & qualitas resistens manet euicta. Dixi passum frigidum ut octo resistere secundum omnes suos gradus ad presentiam agentis potentis producere octo gradus caloris, in qua re abstraho, an agens possit producere octo gradus caloris, & tantum quantum in se habet, sed ad naturam resistentiae explicandam affirmo in opinione constituyente subordinationem graduum passum resistere ad presentiam agentis secundum illos gradus, quos in se habet oppositos gradibus illis, quos agens producere intendit, siue illos producat, siue non producat.

PUNCTUM III.

De ordine resistentia actiua, & formalis qualitatis.

Explicata natura resistentiae formalis, & actiuae constat non esse idem qualitatem resistere formaliter, & actiue, sed suboritur difficultas quae qualitas aliam superet in resistentia actiua, & quae aliam excedat in formali resistentia. De resistentia actiua facile soluitur; constat enim inter primas qualitates, calorem omnes antecellere actiuitate, celerius enim calefit passum ab agente calido, quam frigit a frigido. Deinde frigiditatem actiuitate humiditatem, & siccitatem superare fatentur omnes eadem experientia. Tandem tertio loco constituitur humiditas, & quarto siccitas, huius enim actiua virtus adeo est exilis, ut de illa multi non immerito dubitauerint.

Maiores est difficultas de resistentia formali, in qua Patres Conimbr. 1. de generat. cap. 9. quaest. 3. art. 3. asserunt inuerso modo res se habere, siccitatemque omnium acerrime pugnare, & hac de causa infirmitas, quae in siccitate delabatur, difficillime curatur. Secundam qualitatem in resistendo asserunt esse humiditatem, tertiam frigiditatem, quartam vero calorem: atque hunc ordinem variis experientis compertum esse testantur. Hurtadus disp. 9. sect. 10. eundem ordinem probat, & approbat, asseritque §. 120. negari non posse qualitates actiuas minus habere resistentiae, quo plus habent actiuitatis, ut patet in siccitate, quae difficile expellitur a subiecto, & virtute actiua est omnium imperfectissima. Deinde quia si virtus actiua esset aequalis resistentiae, non posset esse reactio, quia si ignis resisteret aequae aeri, ac in illum efficeret, cum illum superet actiuitate, etiam resistentia superabit, unde aer non poterit sua actiuitate ignis resistentiam euincere, neque in illum agere. Eandem conclusionem tradit Arriaga disp. 3. sect. 11. num. 179. quam eadem ratione sic probat: si qualitas illa, quae praecellit actiuitate, praecelleret etiam resistentia, semper victoria potiretur, neque vniquam posset a subiecto pelli, cuius oppositum experientia suadet, ex quo concluditur necessarium esse excessum vnius in actiuitate compensari excessu alterius in resistentia.

Sane horum Doctorum venia illorum rationi minimè acquiesco, quam refellere efficacissime praesumo. Demus enim calorem vincere frigiditatem non tantum actiuitate, sed etiam resistentia, nihilominus non infertur frigidum non posse in calidum agere, quia etiam si resistentia calidi maior sit resistentia frigidi, frigidum non impetit calidum sua resistentia, sed sua actiuitate, ut probabam Puncto praecedenti, num. 11. ergo si actiuitas frigidi maior sit resistentia calidi, etiam si huius resistentia vincat resistentiam frigidi, & actiuitas eiusdem calidi excellat actiuitatem caloris, frigidum poterit agere in calidum, quia in pugna harum qualitatum resistentia non congregitur cum resistentia, sed cum actiuitate: ergo victoria expectanda non est ex excessu inter resistentiam, & actiuitatem. Hanc rationem attentè meditator, est enim contra commune sententiam, illiusque fundamentum impugnat, & ni fallor, efficacissime.

Obiicies ex doctrina Hurtadi: calidum resistit frigido aequè, ac in illud efficit: ergo resistentia caloris, eiuque actiuitas suae eiusdem perfectionis. Deinde si frigidum aequè resistit calido, ac agit in illud, virtus resistentiae, & acti-

ua frigiditatis sunt eiusdem perfectionis: ergo si virtus actiua caloris est fortior virtute actiua frigiditatis, erit etiam fortior virtute resistentia eiusdem. Consequentia est euident, quia eo ipso quod virtus actiua caloris sit perfectior virtute actiua frigiditatis, est perfectior omni alio aequali virtuti actiuae frigiditatis, sed virtus actiua, & resistentia frigiditatis sunt aequales; ergo si virtus actiua caloris est perfectior virtute actiua frigiditatis, etiam erit perfectior virtute resistentia eiusdem. Inuerso ordine fit idem argumentum: virtus actiua, & resistentia caloris sunt eiusdem perfectionis: ergo si virtus actiua, & resistentia frigiditatis vincuntur virtute actiua caloris, vincuntur necessariò virtute resistentia eiusdem, quia quod vincitur ab aliquo superiori, vincitur necessariò ab omni alio illi superiori aequali: ergo quomodocumque comparentur virtus actiua, & resistentia frigiditatis cum virtute actiua, & resistentia caloris, semper virtus frigiditatis vincetur, & caloris virtus victoriam reportabit.

Hoc argumento insigni laborat æquiuocatione: ego enim non teneor asserere quamlibet qualitatem esse aequè actiua, & resistentiam, quod supponit obiecto, fatebor enim ignem esse magis actiuum, quam resistentium, idemque concedam frigido, & cuiusque agenti; sed tantum negabo de medio tolli actionem, & reactionem ex eo, quod calor vincat virtute actiua & resistentia frigiditatem, comparata virtute actiua cum virtute actiua, & resistentia, cum resistentia, ad hoc enim ut frigidum agat in calidum necesse non est virtutem resistentiam frigidi vincere resistentiam calidi, sed hanc virtute actiua frigidi superari, quae victoria esse potest, etiam si virtus resistentia frigidi minor sit virtute resistentia calidi. Rem explico: Pono virtutem actiua caloris esse perfectam ut octo, & virtutem resistentiam eiusdem perfectam ut quatuor, deinde virtutem actiua frigiditatis esse perfectam ut sex, & resistentiam eiusdem ut duo, etsi comparetur virtus actiua cum actiua, & virtus resistentia cum resistentia, semper vincet virtus caloris, si tamen comparetur virtus actiua frigiditatis, cum virtute resistentia caloris vincet virtus frigiditatis, quae victoria, & non alia, ad summum est necessaria, ut frigidum possit in calidum reagere. Res est luce clarior.

Ecce Achilles iacet communis sententiae, sed minori ipsum operari uere volo. Age iam omitto virtutes formaliter resistentias inter se non dimicare, & calorem vincere secundum actiuitatem, & resistentiam, actiuitatem & resistentiam frigiditatis, quomodocumque comparentur, non ideo de medio auferetur reactio, quia duobus contrariis pugnantibus magis forte potest in aliquo vinci, dum maiorem aliam victoriam reportet, patet in virtutibus actiuis inter se dimicantibus nulla intercedente formali resistentia, exempli gratia, applicentur passo omnino nudo agens calidum, & frigidum aliud. Calidum fortius quinque gradus caloris producat, frigidum tres: ergo frigidum minus forte vincet in tribus gradibus, etsi vincatur in quinque gradibus: ergo etiam si vnum agens omnibus pensatis sit fortius alio, potest aliquid pati ab illo, praecipue in pugna qualitatis actiuae cum formali, in qua secundum opinionem adfuerentem subordinationem graduum formaliter resistit vnus tantum octauo introducendo, & omnes gradus agentis illum destruere machinantur secundum opinionem asserentem gradum inferiorem produci ab omnibus superioribus: ergo etiam si calor sit magis resistentius, quam frigiditas actiua & resistentia, poterit hac ab illo nonnullam ferre victoriam. Superest insuper alia differentia inter resistentiam actiua, & formalem, quae plurimum conducit, ut actiua, etsi minus fortis, possit reagere, resistentia enim actiua semel deuicta potest iterum dimicare, manet enim integra virtus, etiam si vincatur cum impeditur ab actione: resistentia vero formalis deuicta non iterum se instaurare potest, non enim manet integra dum vincetur, sed perit secundum illum gradum, in quo vincit agens: ergo quantumuis calor sit resistentius, & frigiditatem vincat resistentia, deinde actiuitate, poterit actiuitas frigiditatis in aliquo vincere resistentiam caloris.

Tandem sicut in duobus agentibus excessus maioris virtutis in vno potest compensari minori effectu producendo, in quo vincat minus forte, v.g. potentius erit frigidum imbecillius ad conseruandum vnum gradum frigiditatis, quam calidum fortius ad octo gradus caloris simul conseruandos, sic poterit compensari excessus virtutis actiuae, & resistentiae vnius qualitatis respectu virtutis actiuae, & resistentiae